

УДК 378-372.8

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-1-39>**Наталія БУЛГАРУ,***orcid.org/0000-0002-2190-9016**старший викладач кафедри лінгводидактики та іноземних мов
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
(Одеса, Україна) bugarunat@gmail.com***Олена РАДІУС,***orcid.org/0000-0003-2686-6155**старший викладач кафедри лінгводидактики та іноземних мов
Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку
(Одеса, Україна) radiuslena@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ У ВИЩОМУ ТЕХНІЧНОМУ ЗАКЛАДІ

Ця стаття присвячена аналізу основних положень, які дозволяють викладачу успішно розвивати самостійну роботу щодо навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі. Метою статті є вивчення методів та прийомів розвитку навичок самостійної творчої діяльності у процесі навчання іноземної мови, а також сприяння формуванню та розвитку інтелектуальних умінь у учнів, що підвищить ефективність навчально-виховного процесу. Незважаючи на значущість якості пізнавальної самостійності при навчанні іноземної мови, проблема її виховання залишається невирішеною.

У статті проаналізовано технологію виховання пізнавальної самостійності при навчанні іноземної мови. Розглядаються можливості та напрями використання технологічних прийомів педагогіки під час навчання іноземної мови. Розглянуто різні напрями у дослідженні природи активності та самостійності студентів у навчанні іноземної мови.

На основі психолого-педагогічної характеристики поняття пізнавальної самостійності при навчанні іноземної мови було виділено рівні її розвитку та критерії їх визначення. Найбільш перспективними дослідження виявлено такі напрями. Перше – це розробка технології організації як комунікацій в аудиторіях, так і комунікацій в інституті з урахуванням іноземної мови. Різного роду публікації текстів студентів у виданнях вищого навчального закладу, стінгазетах або на сайті навчального закладу, можуть служити цілям комунікативно-соціальної взаємодії між групами. Другий напрямок визначає застосування методів позааудиторної роботи з предмета «іноземна мова». Організація позааудиторної роботи включає створення ради групи та видавничої групи, розподіл функцій, контроль за виконанням завдань із роздрукування внутрішньовузівських періодичних видань, а також інформаційних текстів, тестів та інших навчальних посібників, приготованих самими студентами.

У навчанні іноземної мови проблема формування пізнавальної самостійності має особливо важливе значення у зв'язку з впровадженням у процес викладання комунікативного методу, що базується на концепції особисто-орієнтованої освіти. Все це, безсумнівно, вимагає значних спільних зусиль з боку науковців-методистів, і педагогів-практиків.

Ключові слова: самостійна робота, самоорганізація, практичні навички.

Nataliia BULHARU,*orcid.org/0000-0002-2190-9016**Senior Lecturer at the Department of Linguistics and Foreign Languages
State University of Intellectual Technologies and Communications
(Odesa, Ukraine) bugarunat@gmail.com***Olena RADIUS,***orcid.org/0000-0003-2686-6155**Senior Lecturer at the Department of Linguistics and Foreign Languages of State University
of Intellectual Technologies and Communications
(Odesa, Ukraine) radiuslena@ukr.net*

FEATURES OF USING COGNITIVE INDEPENDENCE IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE IN A HIGHER TECHNICAL EDUCATIONAL INSTITUTION

This article is devoted to the analysis of fundamental principles that allow a teacher to develop independent work in foreign language teaching in a higher education institution successfully. The purpose of the article is to study the methods and techniques of developing independent creative activity skills in the process of foreign language teaching, as well

as to promote the formation and development of students' intellectual skills, which will increase the effectiveness of the educational process. Despite the importance of the quality of cognitive independence in foreign language teaching, the problem of its development remains unresolved.

The article analyses the technology of educating cognitive independence in foreign language teaching. The possibilities and directions of using technological methods of pedagogy in foreign language teaching are considered. Different directions in studying the nature of students' activity and independence in foreign language teaching are considered.

Based on psychological and pedagogical characteristics of the cognitive independence concept in foreign language teaching, its development levels and frameworks of references were specified. The most promising areas of research have been identified. The first is the development of technology for organising both classroom communication and communication at the institute considering a foreign language. Various kinds of students' publications in higher education publications, wall newspapers or on the institution website can serve the purpose of communicative and social interaction between groups. The second direction defines usage of extracurricular work methods in the foreign language as a subject. The organisation of extracurricular activities includes the creation of a group council and a publishing group, the division of functions, supervision of the tasks execution for printing intra-university periodicals, as well as informational texts, tests and other teaching aids prepared by students themselves.

In foreign language teaching, the problem of developing cognitive independence is of particular importance due to the introduction of a communicative method based on the concept of personality-oriented education into the teaching process. Undoubtedly, all of this requires significant common efforts from methodological researchers and teachers-practitioners.

Key words: independent work, self-organization, practical skills.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми дослідження пізнавальної самостійності при навчанні іноземної мови визначається характером соціально-економічних перетворень та обумовленою ними інноваційною спрямованістю процесів, що відбуваються у сучасній системі загальної та вищої професійної освіти.

Говорячи про формування у студентів самостійності на уроках іноземної мови, необхідно мати на увазі два тісно пов'язані між собою завдання. Перша їх у тому, щоб розвинути самостійність у пізнавальної діяльності, навчити їх самостійно опановувати знаннями, формувати свій світогляд; друга – у тому, щоб навчити їх самостійно застосовувати наявні знання у навчанні та практичній діяльності. Самостійна робота не самоціль. Вона є засобом боротьби за глибокі та міцні знання учнів, засобом формування у них активності та самостійності як особистості, розвитку їх розумових здібностей. У процесі навчання він має досягти певного досить високого рівня самостійності, який відкриває можливість впоратися з різними завданнями, добувати нове у процесі вирішення навчальних завдань.

Метою статті є вивчення методів та прийомів розвитку навичок самостійної творчої діяльності у процесі навчання іноземної мови, а також сприяння формуванню та розвитку інтелектуальних умінь у учнів, що підвищить ефективність навчально-виховного процесу.

Аналіз досліджень. Вчені й педагоги-практики завжди приділяли багато уваги вивченню різних аспектів, пов'язаних із самостійною роботою. У наукових роботах В.К. Буряка, Б.Г. Єсипової, А.М. Івасишина, В.В. Луценко, П.І. Підкасистого та інших, досліджувались сутність поняття самостійної роботи, принципи її організації, роз-

глядались різні класифікації, вивчались методи, форми, засоби проведення самостійної роботи, розроблялись методики планування, організації та контролю самостійної роботи.

Методологічною основою дослідження стали положення концепцій особистісно-діяльнісного та комунікативного підходів у навчанні іноземних мов D. Baillet, I. Dietrich, E. Freinet, B. Eliade, H. Jorg, M. Borsch, P. Huschke, K. Zehrfeld.

Існує безліч різних напрямів у дослідженні природи активності та самостійності студентів у навчанні. Перший напрямок бере початок ще в давнину. Його представниками можна вважати ще давньогрецьких вчених (Аристофен, Сократ, Платон, Аристотель), які глибоко та всебічно обґрунтували значущість добровільного, активного та самостійного оволодіння знаннями. У своїх судженнях вони виходили з того, що розвиток мислення людини може успішно протікати лише у процесі самостійної діяльності, а вдосконалення особистості та розвиток її здатності – шляхом самопізнання. Свій розвиток вони отримують у висловлюваннях Франсуа Рабле, Мішеля Монтеня, Томаса Мора.

Вивчаючи сутність самостійної роботи у теоретичному плані, можна назвати пізнавальну самостійність. Провідними філософами та педагогами всіх часів пізнавальна самостійність визнавалася однією з основних людських якостей, що визначають його індивідуальний розвиток (Сократ, Платон, Я.А. Коменський, І.Г. Песталоцці, А. Дістервег, С. Герbart, М. Монтессорі, Д. Дьюї, С.Т.). Сьогодні пізнавальна самостійність постає як необхідна якість особистості людини, що визначає її здатність до самостійного раціонального споживання інформації, що збільшується на етапі розвитку суспільства.

Незважаючи на значущість якості пізнавальної самостійності при навчанні іноземної мови, проблема її виховання залишається невирішеною. Однією з причин є те, що у навчанні іноземної мови не використовується творча педагогічна спадщина. Істотний внесок у вирішення проблеми виховання пізнавальної самостійності при навчанні іноземної мови може зробити педагогічна система Селестена Френе, французького педагога-реформатора ХХ століття (1896–1966). Його педагогічна технологія спрямовано розвиток самостійності пізнавальної діяльності учнів за умов комунікативного взаємодії.

Проблему організації самостійної роботи студентів досліджували М.Г. Гарунов, О.В. Євдокимов, С.Г. Заскалета, І.А. Шайдур та інші. У роботах К.Б. Бабенко, О.Г. Мороза, В.С. Тесленка та інших відображені особливості організації самостійної роботи студентів на молодших курсах. Управлінням самостійної роботи студентів у позааудиторний час займалися Л.В. Клименко, В.П. Шпак та інші. Навчання студентів вмінню планувати свою пізнавальну діяльність досліджували А.А. Лошак, О.М. Козак, М.П. Красницький та інші. Системний підхід в організації самостійної роботи студентів досліджувався в роботах Г.М. Гнитецької, Л.І. Заякиної та інших.

Виклад основного матеріалу. Самостійна робота є засобом боротьби за глибокі та міцні знання студентів, засобом формування у них активності та самостійності, розвитку їх розумових здібностей. У процесі навчання потрібно досягти певного досить високого рівня самостійності, який відкриває можливість впоратися з різними завданнями, добувати нове у процесі вирішення навчальних завдань.

Студенти не завжди можуть спланувати свою роботу, роблять лише те, що показано та запропоновано, не вміють знайти, а іноді й не знають, звідки взяти інформацію, – вважають за краще отримувати готові знання. Але добре відомо, що успішне навчання взагалі, та іноземних мов особливо, немислимо без інтенсивної самостійної роботи учнів. Мову можна навчити лише тоді, коли буде раціонально організовано самостійну роботу того, хто навчається.

Поняття «самостійна робота» має одне смислове значення. Для одних – це форма і спосіб організації вчення, у якій представлено діяльність педагога і діяльність учнів, інших – спеціальні завдання, призначені для самостійного виконання, третіх – лише діяльність учнів, що протікає у процесі навчання без безпосередньої участі педагога.

Процес управління самостійною діяльністю учнів має забезпечувати реалізацію навчальної, виховної, розвиваючої функції самостійної роботи учнів на занятті англійської.

Необхідність управління впливає із структури педагогічної системи. Компонентами педагогічної системи є цілі, суб'єкти, що реалізують ці цілі, діяльність, відносини, що виникають між її учасниками та об'єднує їхнє управління, що забезпечують єдність системи. Втрата будь-якого компонента веде до руйнації системи загалом. Учні відчують потребу у педагогічному керівництві через недосконалість їх досвіду самостійної пізнавальної діяльності. Навіть добре підготовленим студентам потрібна допомога чи консультація педагога, хоча не так часто, як решта.

Виходячи із структури діяльності, управління самостійною роботою включає цілепокладання, планування, організацію, коригування та оцінку діяльності учнів, діагностику її результатів. Педагогічне керівництво – це управління самостійною діяльністю учня на етапі її безпосереднього здійснення: пред'явлення навчальної задачі, інструктаж з її виконання, мотивація її вирішення, контроль та корекція самостійних дій учня, оцінювання результатів самостійної роботи. Організація самостійної роботи – це вибір коштів, форм і методів, стимулюючих пізнавальну активність, забезпечення умов ефективності. Таким чином, у процесі управління самостійною діяльністю не останнє місце належить викладачеві, оскільки він бере пряму (потім непряму) участь в організації педагогічного процесу.

Студенти відчують потребу в педагогічному керівництві через недосконалість їхнього досвіду самостійної пізнавальної діяльності. Навіть добре підготовленим студентам потрібна допомога чи консультація викладача, хоча не так часто, як решта. Активність, розумова і вольова напруга, які виникають при самостійних діях, виявляються у зосередженості, поглибленості у роботу, а й у потреби спілкування, спрямованого обговорення питань, що виникають. Спілкування необхідне студентам для того, щоб утвердитися у власних пошуках, своєчасно отримати підкріплення або ж поділитися з однокурсниками своїми знахідками, тому потребу педагога відчують не лише слабкі. Викладач справді не бере участі у виконанні завдання, але він організовує діяльність аудиторії, спрямовує пізнавальний процес, створює необхідні умови та настрої, а це важливо, щоб підтримати і творчі починання учнів, їхню добровільність та самостійність.

У зв'язку з тим, що в процесі управління самостійною діяльністю не останнє місце належить викладачеві, оскільки він бере пряму (потім непряму) участь в організації педагогічного процесу, слід перерахувати такі принципи управління:

- диференційований підхід до студентів із дотриманням посиленості навчальних завдань;
- планомірне зростання інтелектуальних навантажень та послідовний перехід до більш неточних та неповних вказівок щодо виконання самостійної роботи;
- поступове віддалення викладача та зайняття ним позиції пасивного спостерігача за процесом;
- перехід від контролю вчителя до самоконтролю.

На заняттях іноземної мови студенти можуть за допомогою різноманітних самостійних робіт набувати знань, умінь та навичок. Ефективність самостійної роботи досягається, якщо вона є одним їх складових, органічних елементів навчального процесу, і для неї передбачається спеціальний час на кожному занятті, якщо вона проводиться планомірно та систематично, а не випадково та епізодично. Тільки за цієї умови, у студентів виробляються стійкі вміння та навички у виконанні різних видів самостійної роботи та нарощуються темпи у її виконанні.

При відборі видів самостійної роботи, щодо її обсягу і змісту слід керуватися, як й у процесі навчання, основними принципами дидактики. Важливе значення у цій справі мають принцип доступності та систематичності, зв'язок теорії з практикою, принцип поступовості у наростанні труднощів, принцип творчої активності, а також принцип диференційованого підходу до учнів. Застосування цих принципів до керівництва самостійною роботою має такі особливості:

- самостійна робота повинна носити цілеспрямований характер. Це досягається чітким формулюванням мети роботи. Завдання педагога полягає в тому, щоб знайти таке формулювання завдання, яке викликало б у студентів інтерес до роботи та прагнення виконати її якнайкраще. Студенти повинні ясно уявляти, в чому полягає завдання і яким чином перевірятиметься її виконання. Це надає їхній роботі осмислений, цілеспрямований характер, і сприяє успішнішому її виконанню;
- недооцінка зазначеної вимоги призводить до того, що студенти, не зрозумівши мети роботи, роблять не те, що потрібно, або змушені в процесі її виконання багаторазово звертатися за роз'ясненням до педагога. Усе це призводить до нераціональної трати часу та зниження рівня самостійності учнів у роботі;

– Самостійна робота повинна бути дійсно самостійною і спонукати дитину при її виконанні працювати напружено. Однак, тут не можна допускати крайнощів: зміст та обсяг самостійної роботи, запропонованої на кожному етапі навчання, повинні бути посилюючими для учнів, а самі діти підготовлені до виконання самостійної роботи теоретично та практично;

– першому етапі потрібно сформулювати найпростіші навички самостійної роботи. І тут повинен передувати наочний показ прийомів роботи з педагогом, супроводжуваний чіткими поясненнями, записами на дошці.

Самостійна робота, виконана студентами після показу прийомів роботи педагогом, має характер наслідування. Вона не розвиває самостійності в справжньому значенні слова, але має важливе значення для формування більш складних навичок та умінь, вищої форми самостійності, при якій учні виявляються здатними розробляти та застосовувати свої методи вирішення завдань навчального чи виробничого характеру.

Для самостійної роботи потрібно пропонувати такі завдання, виконання яких не допускає дії за готовими рецептами та шаблоном, а вимагає застосування знань у новій ситуації. Тільки в цьому випадку самостійна робота сприяє формуванню ініціативи та пізнавальних здібностей учнів. В організації самостійної роботи необхідно враховувати, що для оволодіння знаннями, вміннями та навичками різними учнями потрібен різний час. Здійснювати це можна шляхом диференційованого підходу до учнів. Спостерігаючи за ходом роботи групи в цілому та окремих дітей, педагог повинен вчасно перемикаючи успішно вправився із завданнями на виконання більш складних. Деяким студентам кількість тренувальних вправ можна звести до мінімуму. Іншим дати значно більше таких вправ у різних варіаціях, щоб вони засвоїли нове правило чи новий закон та навчилися самостійно застосовувати його до вирішення навчальних завдань. Переклад такої групи учнів виконання більш складних завдань має бути своєчасним. Тут шкідлива зайва квапливість, як і надмірно тривале «топання на місці», що не просуває дітей уперед у пізнанні нового, в оволодінні вміннями та навичками. Завдання, які пропонуються для самостійної роботи, повинні викликати інтерес. Він досягається новизною завдань, що висувуються, незвичайністю їх змісту, розкриттям перед учнями практичного значення запропонованої задачі або методу, яким потрібно опанувати. Самостійні роботи учнів необхідно планомірно та систематично включати у навчальний процес.

Тільки за цієї умови у них будуть вироблятися тверді вміння та навички. При організації самостійної роботи необхідно здійснювати розумне поєднання викладу матеріалу педагогом з самостійною роботою тих, хто навчається з набуття знань, умінь та навичок. У цій справі не можна допускати крайнощів: надмірне захоплення самостійною роботою може уповільнити темпи вивчення програмного матеріалу, темпи просування уперед у пізнанні нового. При виконанні самостійними робіт, що навчаються, будь-якого виду керівна роль повинна належати викладачеві. Педагог продумує систему самостійних робіт, їх планомірне включення до навчального процесу. Він визначає мету, зміст та обсяг кожної самостійної роботи, її місце на занятті, методи навчання різних видів самостійної роботи. Він навчає дітей методам самоконтролю та здійснює контроль за якістю, вивчає індивідуальні особливості учнів та враховує їх при організації самостійної роботи.

Організація самостійної роботи на заняттях англійської мови може здійснюватися у всіх організаційних формах: індивідуально, у парах та малих групах, при цьому яскраво проявляється взаємодопомога учнів. Індивідуально самостійна робота групи може виявлятися у двох варіантах:

- усі виконують одне загальне завдання;
- студенти виконують різні завдання залежно від своїх можливостей.

У разі труднощів педагог надає допомогу, за принципом індивідуалізації процесу навчання. Вибір організаційної форми та місця її застосування визначається характером матеріалу, видом діяльності, віковими та психологічними особливостями учнів, а також ступенем оснащення кабінету англійської мови необхідними ТСО.

Практичні спостереження показують, що у організації самостійної роботи учнів є серйозні недоліки:

а) студенти не мають необхідного мінімуму знань та практичних навичок з раціональної організації своєї навчальної праці, не володіють культурою та способами самостійного здобуття теоретичних знань та застосування їх при виконанні вправ та завдань за підручником;

б) студенти не знають психологічних та фізіологічних особливостей запам'ятовування та забування, не мають уявлення про те, в якій послідовності та в який час дня потрібно виконувати окремі види завдань;

в) багато педагогів не виявляють особистої ініціативи у розробці роздавального дидактичного матеріалу, необхідного для індивідуалізації та диференціації навчання, не вчать студентів роботі

зі словником, довідковими матеріалами, що містяться в підручнику, прийомам самостійного розкриття значення нових лексичних одиниць;

г) самостійна робота слабко забезпечена методично.

Аналіз методичної літератури з цієї проблеми, а також практичні спостереження дозволили припустити, що робота з усунення цих недоліків та створення передумов для залучення студентів до систематичної роботи з англійської мови буде ефективною за дотримання таких умов:

1. Педагог повинен подбати про те, щоб учень розумів специфіку предмета, усвідомлював, що головне у вивченні англійської мови – це вміння розуміти засвоєний матеріал при аудіюванні, читанні тексту, вміння користуватися ним у власних висловлюваннях, а це досягається тільки практикою.

Також потрібна наочна агітація: добре оформлений кабінет іноземної мови, наявність у ньому різноманітних посібників, книжок для читання, слайдів тощо.

Студент повинен розуміти:

- щоб правильно вимовляти, потрібно навчитися вимовляти так, чи майже так, як це роблять педагог чи диктор;

- щоб правильно читати, потрібно вміння співвідносити написане (надруковане) про те, як це звучить; усне володіння словами допоможе правильному озвучуванню їх, але для цього потрібно твердо знати правила читання букв, буквосполучень, вміння внутрішньо чути слово, впізнавати його, співвідносити зі значенням і таким чином розуміти;

- щоб правильно писати, потрібно привчити себе не змальовувати букву за літерою з дошки, підручника, а постаратися запам'ятати слово, поєднання слів, писати по пам'яті, а потім звіряти написане і, якщо написано з помилками, постаратися ще раз написати по пам'яті правильно;

- щоб відповісти на запитання, потрібно уважно вслухатися чи вчитуватися в нього, щоб використовувати елементи його структури у відповіді, а вони повторюються. Це характерно для англійської та української мов. Вслухання у запитання, що задається педагогом, або уважне його прочитання сприятимуть утриманню у пам'яті структури, але це необхідно й у розвитку вміння ставити питання.

2. Потрібно, щоб студент знав засоби навчання та умів орієнтуватися у підручнику, користуватися аудіозаписом, розумів, з якою метою виконуються ті чи інші вправи та завдання. Слід крім самостійної широко використовувати різні форми виховної роботи.

3. Необхідно підтримувати та розвивати інтерес до вивчення предмета, використовуючи всі наявні у розпорядженні педагога прийоми стимулювання мовної діяльності учнів та позитивного емоційного впливу на студента, щоб посилювати мотивацію вчення.

Все перераховане вище є необхідними передумовами для організації систематичної щоденної роботи англійської мови.

Однією з найсучасніших технологій при організації самостійної роботи на заняттях англійської мови є модульне навчання. Модульне навчання передбачає суворий зміст навчального матеріалу, чіткі вимоги до знань та способів діяльності, алгоритмізацію праці. Модульне навчання дозволяє організувати індивідуальну самостійну роботу учнів. На виконання одного модуля приділяється одне, а іноді два заняття. Зазвичай таке заняття проводиться перед самостійною роботою на певну тему. Студенти працюють самостійно. Виконавши кожну вправу, вони самостійно перевіряють правильність виконання. Якщо після перевірки залишаються питання, вони консультуються з педагогом. Кожен працює у своєму режимі і наприкінці роботи кожен бачить свій результат і розуміє, що йому потрібно повторити. Таким чином, безсумнівно, зростає самостійність учнів, збільшується їх розумова і пізнавальна активність, збільшується час кожного студента на відміну традиційної фронтальної роботи з тими самими вправами. Педагог має можливість приділити більше уваги слабким учням, пояснити їм ще раз пройдений матеріал.

Багато хто розуміє термін «самостійна робота» лише як індивідуальну роботу учнів. Проте великий потенціал мають парна і групова форми самостійної роботи. Організувати таку роботу можна, використовуючи груповий метод навчання чи навчання у співпраці. Головне не суперництво, а співпраця. Кожен член групи відповідає за успіх всієї групи. Існує безліч прийомів навчання у співпраці:

– робота з текстом на англійській мові, де студенти читають текст. Фронтально виконуються передтекстові та текстові завдання. Група не ділиться, тому більше уваги приділяється перекладу, який використовується не тільки як засіб навчання, а й розглядається як самостійна мета навчання. Педагог ділить текст на частини. Студенти поділяються на групи. За 15 хвилин група має підготувати виразне читання та літературний переклад уривка тексту. Наприкінці роботи один із учасників групи звітує за роботу, тобто читає та перекладає текст. Уся група отримує однакові бали. Таким чином, кожен відповідає за загальний

результат роботи. Це дає стимул сильним учням пояснити матеріал іншим; з іншого боку, додаткову мотивацію отримують слабкіші студенти. Вони працюють спільно, кожен може зробити свій внесок у спільну роботу. Робота з текстом є складнішою, оскільки тексти досить великі за обсягом і може зустрічатися певну кількість незнайомих слів. Але така робота повинна проводитися обов'язково, тому що ті, хто більше читають іноземною мовою, краще нею говорять. Читаючи значний за обсягом текст, студент який завжди може відразу розібратися у його змісті. Не маючи можливості негайно переконатися у достовірності прочитаного, студент може зовсім правильно зрозуміти зміст тексту. Тому потрібно привчити його до читання виносом, де зазвичай розкриваються необхідні лексичні, граматичні, стилістичні труднощі.

Важливу роль становленні самостійності учнів грають самоконтроль і самокорекція. Для розвитку самоконтролю та самокорекції на заняттях можна надати студентам можливість перевірити свою роботу, звірити із зразком. У зв'язку з цим постає проблема ставлення педагога до помилок. Потрібно надати можливість студентам самостійно виправити свою помилку. У цьому випадку помилка буде не гальмуючим, а фактором, що розвиває в процесі навчання. Розвитку умінь самоконтролю сприяє взаємоконтролю. Навчившись бачити помилки у промові інших, студенти краще зможуть контролювати свою мовну діяльність.

Загалом, можна сказати, що розвиток самостійності, формування навичок самостійної роботи – є одним із пріоритетних завдань у роботі сучасного педагога будь-якої іноземної мови. Вимагаючи від дітей самостійності, педагог має поставити собі питання, а чи навчив він цьому своїх студентів.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене зауважимо, що актуальність самостійної роботи учнів у навчальному процесі зростає останніми роками. Науково-технічна революція зажадала від людини пристосування до технологій, що постійно вдосконалюються. Безсумнівно, що роль самостійної роботи учнів збільшуватиметься і надалі. Це з впровадженням у навчальний процес техніки. Самостійність адекватна психічній діяльності на всіх рівнях: від найпростішої її форми – усвідомлення своїх прийомів діяльності при виконанні роботи за зразком, до вищих форм творчості. Це має винятково важливе значення для налагодження оптимального навчання. Тому ефективність навчання залежить від рівня інтересу самого студента до пізнавальної діяльності, тобто від формування пізнавальної самостійності. У навчанні іноземної мови проблема формування

пізнавальної самостійності має особливо важливе значення у зв'язку з впровадженням у процес викладання комунікативного методу, що базується на концепції особистісно-орієнтованої освіти. Сучасне трактування практичної мети оволодіння іноземною мовою означає не готовність до професійного використання іноземної мови або володіння ним у ступені, що дозволяє вільно читати літературу та пресу іноземною мовою, а набуття

міцних знань та різнобічних мовних навичок та умінь, а також навичок самостійної роботи над мовою та з посібниками з мови, що дозволяють успішне спеціалізоване доучування.

У висновку слід зазначити, що проблема організації самостійної роботи учнів з іноземної мови є актуальною та складною, і її вирішення вимагає значних спільних зусиль з боку науковців-методистів, так і педагогів-практиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кононець Н. В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Полтава, 2012. Вип. 54. С. 76–80.
2. Ничкало Н.Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті європейської інтеграції. *Педагогіка і психологія: Вісник АПН України*. 2008. № 1 (58). С. 57–69.
3. Artelt, C., Schiefele, U. Et Schneider, W. Predictors of reading literacy. *European Journal of the Psychology of Education*, 2001. Vol. 16 (3), pp. 363–383. URL: https://www.researchgate.net/publication/225813288_Predictors_of_reading_literacy
4. Dietrich I. *Handbuch Freinet-Pädagogik: eine praxisbezogene Einführung*. Weinheim. Basel. 1995. 230 p.
5. Independent Learning: Literature Review. *London: Department for Children, Schools and Families Research Report*. 051, 2008. 72 p.
6. Kupers E., van Dijk M. Creativity in interaction: the dynamics of teacher-student interactions during a musical composition task. *Thinking Skills and Creativity*. 2020. Vol. 36. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100648>
7. Schiefele, U. Et Wild, K.-P. *Interesse und Lernmotivation: Untersuchungen zu Entwicklung, Förderung und Wirkung*. Münster: Waxmann. 2000. 241 s.
8. Winne, P. H. Et Perry, N. E. Measuring self-regulated learning. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich Et M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation*. San Diego, CA: Academic Press. 2000. pp. 531–568.

REFERENCES

1. Kononets N. V. Pedagogical innovations of higher education: resource-oriented learning] *Pedagogical sciences: coll. of science works Poltava*, 2012. Issue 54. P. 76–80. [in Ukrainian].
2. Nychkalo N.H. Rozvytok profesiinoi osvity i navchannia v konteksti yevropeiskoi intehratsii. [Development of professional education and training in the context of European integration.]. *Pedagogy and psychology: Herald of the APN of Ukraine*, 2008, Nr 1 (58), pp. 57–69 [in Ukrainian].
3. Artelt, C., Schiefele, U. Et Schneider, W. Predictors of reading literacy. *European Journal of the Psychology of Education*, 2001. Vol. 16 (3), pp. 363–383. URL: https://www.researchgate.net/publication/225813288_Predictors_of_reading_literacy
4. Dietrich I. *Handbuch Freinet-Pädagogik: eine praxisbezogene Einführung*. Weinheim. Basel. 1995. 230 p. [in German].
5. Independent Learning: Literature Review. *London: Department for Children, Schools and Families Research Report*. 051, 2008. 72 p.
6. Kupers E., van Dijk M. Creativity in interaction: the dynamics of teacher-student interactions during a musical composition task. *Thinking Skills and Creativity*. 2020. Vol. 36. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100648>
7. Schiefele, U. Et Wild, K.-P. *Interesse und Lernmotivation: Untersuchungen zu Entwicklung, Förderung und Wirkung*. [Interesse und Lernmotivation: Untersuchungen zu Entwicklung, Förderung und Wirkung.] Münster: Waxmann. 2000. 241 s. [in German].
8. Winne, P. H. Et Perry, N. E. Measuring self-regulated learning. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich Et M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation*. San Diego, CA: Academic Press. 2000. pp. 531–568.